

5. Указ Президента України «Про Основні напрями розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010р.» від 3 серпня 1999р. № 958/99 // Офіційний Вісник України. – 1999. – № 31. – 1608 с.

6. Schultz T.W. The Economic Value of Education. – New-York: Colombia University Press. – 1963.

7. Becker S.V. Human Capital: Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. – 3rd ed. – University of Chicago Press, 1993. – 390 p.

8. Ковалёв В. Н. Роль труда в формировании общественных отношений: монография / В. Н. Ковалёв. – Харьков: «НТМТ», 2015. – 304 с.

УДК 368.914

О.В. ТОВСТИЖЕНКО,

к.е.н., доцент Чернігівський національний технологічний університет

Т.В. МИХЕЄНКО,

к.е.н., доцент Чернігівський національний технологічний університет

К.Ю. СІРЕНКО,

к.е.н., Чернігівський національний технологічний університет

Соціальні аспекти необхідності реформування пенсійної системи України

У статті досліджена структура системи пенсійного забезпечення в Україні, загальна її характеристика. Наведено аналіз сучасного стану пенсійної системи України та окреслено основні напрями її реформування, зокрема, вдосконалення солідарної системи і недержавного пенсійного забезпечення, а також запровадження накопичувальної пенсійної системи.

Ключові слова: пенсія, пенсійна система, пенсійна реформа, пенсійний вік, солідарна система, накопичувальна система, недержавне пенсійне забезпечення, пенсійний фонд.

Е.В. ТОВСТЫЖЕНКО,

к.э.н., доцент Черниговский национальный технологический университет

Т.В. МИХЕЕНКО,

к.э.н., доцент Черниговский национальный технологический университет

К.Ю. СИРЕНКО,

к.э.н., Черниговский национальный технологический университет

Социальные аспекты необходимости реформирования пенсионной системы Украины

В статье исследована структура системы пенсионного обеспечения в Украине, общая ее характеристика. Проанализировано современное состояние пенсионной системы Украины и определены основные направления ее реформирования, в частности, совершенствование солидарной системы и негосударственного пенсионного обеспечения, а также внедрение накопительной пенсионной системы.

Ключевые слова: пенсия, пенсионная система, пенсионная реформа, пенсионный возраст, солидарная система, накопительная система, негосударственное пенсионное обеспечение, пенсионный фонд.

О.ТОВСТЫЖЕНКО,

PhD, associate professor Chernihiv national university of technology

Т. МИХЕЕВЕНКО,

PhD, associate professor Chernihiv national university of technology

К. СИРЕНКО,

PhD., Chernihiv national university of technology

Social aspects need reform pension of Ukraine

In the article the structure of the pension system in Ukraine, its general characteristics. The analysis of the current state pension system in Ukraine and outlined the main directions of reform, including improvements pay and private pensions, as well as the introduction of a funded pension system.

Keywords: pension, pension system, pension reform, retirement age, social system, storage system, the private pension system, the pension fund.

Постановка проблеми. За 25 років українська влада так і не зважилася на справжню реформу пенсійної системи. Результат – у працюючих українців немає жодних стимулів платити пенсійні внески; хронічно дефіцит-

ний Пенсійний фонд, що тисне на держбюджет; при цьому Україна витрачає на пенсії чи не найбільше за всіх у світі (у відсотках до ВВП), і до недавнього часу мала дуже високі «трудоі податки», стимулюючи бізнес до відходу в тінь.

Загальні видатки на виплату пенсії цього року передбачені у сумі 256 млрд грн, в тому числі за рахунок держбюджету 145 млрд грн, що в рази більше, ніж будь яка видаткова стаття держбюджету, включно із обороною та національною безпекою.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Різні аспекти реформування пенсійної системи України аналізували, зокрема, Н. Болотіна, М. Бойко, С. Синчук, М. Боднарчук, В. Бурак, І. Гуменюк, С. Прилипко, Г. Чанишева, І. Ярошенко, Л. Князькова, А. Скорбагацько, Т. Кравчук, І. Оклей, Г. Нечай, Н. Горюк, Д. Полозенко, Е. Лібанова, В. Колбун, Л. Шангіна, В. Ульянов. Проте чимало аспектів цієї проблеми залишаються не вирішеними, а наявні пропозиції носять суперечливий або дискусійний характер [10].

Мета статті – визначити етапи розвитку пенсійної системи в Україні, принципи нарахування пенсії, а також аналіз ключових проблем реформування солідарної пенсійної системи, запровадження накопичувальної системи, розвиток недержавного пенсійного забезпечення в контексті сучасних соціально-економічних реформ в Україні.

Виклад основного матеріалу. Фактично ми продовжуємо користуватись пенсійною системою (ПС), основи якої були закладені у 1889 році в Німеччині канцлером Отто фон Бісмарком та через 70 років скопійовані радянським керівництвом у часи УРСР (у 1956 році в СРСР уперше було введено пенсію для робітників та службовців, а в 1964-му – для колгоспників) [5, с. 15].

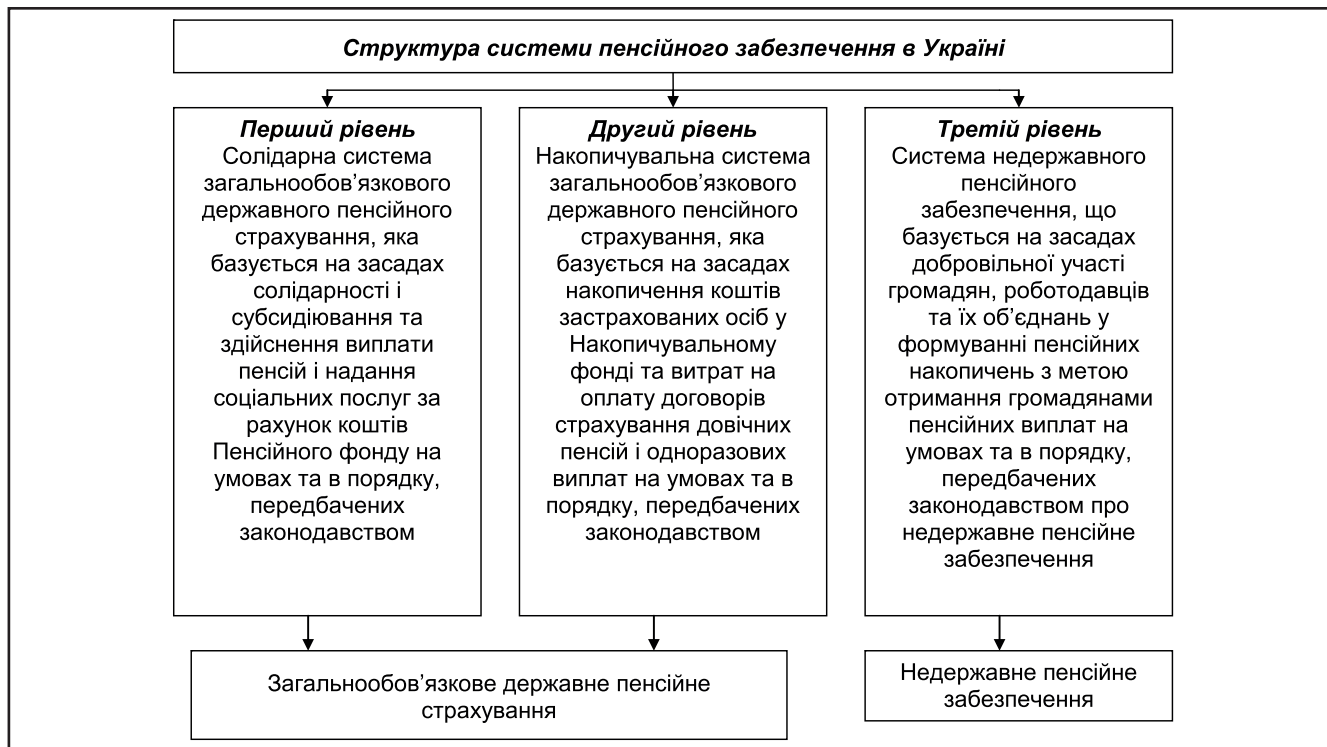
Ця ПС називається Солідарною, і її суть у тому, що всі нині працюючі сплачують обов'язкові внески в єдиний державний пенсійний фонд, де гроші накопичуються і відразу ж у вигляді пенсій виплачуються тим, хто вже знаходиться у поважному віці [11]. Система непогано функціонувала, доки кількість працюючих була великою, а пенсіонерів – незначною.

Та в 1980–1990-х роках ситуація в Україні кардинально змінилася: завершився демографічний перехід до сім'ї з 1–2 дітьми; зросли тривалість життя й кількість пенсіонерів; зменшилася чисельність працюючих.

Потрібні були зміни і в системі пенсійного забезпечення. У 1998 році указом Президента «Про основні напрямки реформування пенсійного забезпечення в Україні» розпочалася пенсійна реформа (ПР).

За прикладом інших країн було розроблено і у 2004 році законодавчо проголошено трирівневу пенсійну систему у складі Солідарної системи пенсійного страхування (перший рівень), Накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (другий) та Накопичувальної системи добровільного недержавного пенсійного забезпечення (третій рівень) (рис. 1).

Це стало першим етапом ПР, на якому було внесено багато новацій у Солідарну систему та започатковано третій рівень ПС – недержавне пенсійне забезпечення. Наступним етапом мало бути запровадження другого, активний розвиток третього рівнів ПС, продовження комплексних змін в першому рівні, а з тим і вирішення проблеми достойного пенсійного забезпе-

Структура системи пенсійного забезпечення в Україні

чення громадян, справедливої ПС, ліквідація дефіциту Пенсійного фонду, створення потужного національного інвестора з довготерміновими інвестиціями, якими є приватні кошти громадян накопичувальної ПС.

Та з часом пенсійна реформа перетворилася на профанацію: зміни першого рівня звелися лише до «закручування гайок» всім і всюди і безкінечних розмов про підвищення чи не підвищення пенсійного віку. Другий рівень – загальнообов'язкову накопичувальну систему – планувалося ввести ще в 2007 році, потім у 2009–му, в 2011–му, 2012, 2013–му, 2016–му, але так і не було введено – все «не на часі» [14].

Наразі функціонують перший і третій рівні ПС, другий – відсутній, хоча основні засади його роботи завдяки зусиллям громадськості та небайдужих фахівців закріплені у законах України. Реформа першого рівня так і не завершена, третій рівень без підтримки держави та відсутності другого рівня розвивається дуже повільно.

За час другого етапу у 2004–2014 рр. пенсійна ситуація в країні лише погіршилася: пенсійні видатки виросли до 16% ВВП (2014р.), що стало найбільшим показником у Європі, при тому що рівень пенсій залишався одним із найменших (в 2015 році середній розмір призначеної пенсії в доларову еквіваленті склав 72,4 дол. в місяць) [13]. Пенсійна система стала не тільки неефективною і обтяжливою для суспільства, а й фактором загрози соціальної стабільності та національній безпеці країни.

Після падіння режиму Януковича та проведення парламентських виборів, в Уряді у співпраці з громадськістю розпочалась робота з підготовки нового пакету пенсійного законодавства. В кінці квітня 2015 року Кабінет Міністрів вніс до Верховної Ради (ВР) проект закону, який мав знаменувати собою продовження пенсійної реформи (проект 2767) [2].

Прийняттям закону мало бути завершено розпочате в 2004 році формування інституційних компонентів трирівневої пенсійної системи та здійснено перехід до єдиних принципів нарахування пенсій в Солідарній системі.

За рік що минув, пенсійний законопроект навіть не було внесено на сесію Верховної Ради. Причиною такого потужного його блокування були як традиційний «пенсійний популізм» та інтриги, так і не розуміння частиною народних депутатів важливості пенсійної реформи для суспільства, держави та економіки.

Як наслідок, пенсійна реформа в 2015–2016 роках знову зупинилася. Зрештою в кінці квітня 2016 року новостворений Уряд відкликав з ВР проект закону про пенсійну реформу.

Уряд Володимира Гройсмана у жовтні 2016 року вніс до Верховної Ради проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового

державного пенсійного страхування та єдиних принципів нарахування пенсій» (проект 4608) [14].

В Солідарній складовій пенсійної системи передбачено повністю ліквідувати спецпенсії. Пенсія всім громадянам, незалежно від того, ким і де вони працювали та який статус мали, із досягненням ними пенсійного віку буде нараховуватися за єдиним законом, за єдиними правилами.

Це стосується і депутатів, і суддів, і прокурорів, і державних службовців, і «простих» працівників. Як приклад, цитата із проекту 4608: «Пенсійне забезпечення членів Кабінету Міністрів України (а також народних депутатів, суддів, прокурорів, дипломатів, державних службовців, інших – ВМ) [2] здійснюється відповідно до Закону України «Про систему пенсійного забезпечення та загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Принцип нарахування пенсії в Солідарній системі буде один для всіх: для розрахунку береться заробітна плата, з якої сплачувалися внески до Пенсійного фонду і загальний стаж роботи особи.

Законодавчо встановлено також максимальний (10 мінімальних) та мінімальний (встановлюється ВР на кожен рік разом із затвердженням держбюджету, із 1 травня 2016 року складає 1130 грн) рівень пенсій [13, 14].

Деяким вразливим категоріям громадян, таким як чорнобильці, діти війни, інваліди війни, матері, що народили п'ятеро і більше дітей, а також особам, які мають особливі заслуги перед Україною, будуть встановлюватися надбавки до пенсії із Солідарної системи [13, 14].

Та, по-перше, ці надбавки не є великими, бо встановлюються у розмірі від 10 до 30 і максимум 40 відсотків прожиткового мінімуму. А по-друге, вони будуть виплачуватися із держбюджету, що не впливатиме на баланс Пенсійного фонду, який сьогодні є дефіцитним, а отже і на пенсії іншим категоріям. А по-третє, згадані категорії громадян є малочисельними, оскільки у нас, наприклад, матерів, які народили п'ять і більше дітей, чи Героїв України небагато.

Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування – другий рівень пенсійної системи – у разі прийняття закону почне діяти із другої половини 2017 року.

Із її запровадженням всім працюючим громадянам, віком до 50 років, за їх вибором в спеціально створеному державному Накопичувальному фонді або в обраному особою недержавному пенсійному фонді (НПФ) будуть відкриті індивідуальні накопичувальні пенсійні рахунки. На ці рахунки щомісячно в обов'язковому порядку будуть надходити гроші, які на користь працюючих громадян сплачуватимуть їх роботодавці: в 2017 році в розмірі 2% [15] від нарахованої працівнику зарплати, із збільшенням щорічно на 1%, до 5% [15] у 2020 і в наступних роках.

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Ці гроші із моменту їх зарахування стають приватною власністю громадян із правом їх успадкування. Вони є джерелом для майбутньої (другої) пенсії особи, яку вона отримуватиме із Накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Для надійного збереження та примноження, пенсійні кошти другого рівня будуть інвестуватися в найкращі, строго визначені законом класи активів.

Із введенням в дію другого рівня пенсійної системи громадяни старші 50 років, а точніше, як це сказано в проекті Закону, особи яким залишилось до пенсії 10 і менше років, мають право добровільно за рахунок власних коштів та використовуючи для цього встановлені законом податкові пільги, накопичувати на власну користь гроші на індивідуальному рахунку в пенсійній системі другого рівня.

Професійна пенсійна система, принципово нова для країни, створюється у складі другого рівня пенсійної системи.

Частині наших співвітчизників доводиться працювати на роботах з шкідливими і важкими умовами праці. Їх робочі місця знаходяться в так званих Списку № 1 і № 2 виробництв, робіт, професій, посад, зайнятості на яких дає право виходу на пенсію раніше встановленого законом пенсійного віку [14]. Інші працюють в умовах, які теж негативно впливають на здоров'я людини. Це, наприклад, робітники локомотивних бригад, водії міського пасажирського транспорту, робітники, майстри зайняті на лісозаготівлях і лісосплаві, плавсклад морського та річкового флоту, бортпроводники, жінки, які працюють трактористами – машиністами, робітниця текстильних виробництв та інші за переліком робіт і професій, встановлених Урядом, який також дає право виходу на пенсію раніше встановленого пенсійного віку.

Для таких працівників в рамках професійної пенсійної системи, аналогічно того як це робиться для обов'язкової накопичувальної системи, відкриваються індивідуальні професійні пенсійні рахунки.

На ці рахунки роботодавці щомісячно в обов'язковому порядку будуть сплачувати певний, встановлений законом платіж у вигляді відсотка до нарахованої працівнику зарплати (від 15% до 7%) [15]. Варто зазначити, що роботодавці і сьогодні сплачують такі внески, але не на індивідуальні рахунки громадян, а в Пенсійний фонд. Таким чином для тих, кого це стосується, створюється третя їх пенсія – із професійної накопичувальної ПС.

Є ще дві категорії громадян, майбутніх учасників цієї системи. Це працівники освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення за переліком, затвердженим Урядом, а також державні службовці та особи, прирівняні до них.

Принципи формування професійної складової їх пенсії аналогічні попереднім, єдина відмінність – зна-

чно менший відсоток професійного платежу (для держслужбовців – 2,5%)[14]. Водночас мотиви, за якими ці категорії внесені до професійної системи – інші. Це спроба роботодавця, яким тут виступає у більшості випадків держава, створити більш стабільні умови праці, ніж в інших суспільних секторах, що власне і зрозуміло, в тому числі за прикладом інших країн, де ця система давно працює.

Система недержавного пенсійного забезпечення (третій рівень пенсійної системи) представлена в Україні ринком послуг недержавних пенсійних фондів (НПФ), внески до яких добровільно сплачуються роботодавцями або самими громадянами – учасниками НПФ із використанням системи податкових пільг.

Із прийняттям законопроекту 4608 третій рівень ПС чекає активний розвиток, оскільки тепер українці-учасники другого (обов'язкового) рівня накопичувальної ПС, а це абсолютна більшість працюючих, матимуть можливість добровільно обрати для особистого пенсійного накопичувального рахунку будь який НПФ, що має ліцензію для роботи на другому рівні [2, 3]. А це потребує більшої інформації про роботу цього рівня.

Ринок послуг недержавних пенсійних фондів почав діяти у 2005 році після прийняття закону про недержавне пенсійне забезпечення. Тут функціонують НПФ та професійні компанії, які надають їм послуги: адміністратори недержавних пенсійних фондів, компанії з управління активами, а також банки, які зберігають активи НПФ. Вибираючи НПФ треба звертати увагу, які компанії та банк надають йому професійні послуги.

На початок 2016-го в Україні було зареєстровано 72 НПФ [15], зокрема 61 відкритих (їхнім учасником чи вкладником може стати будь-яка юридична чи фізична особа), 6 корпоративних (створених юридичною особою для забезпечення додатковою пенсією своїх працівників), п'ять професійних (створених профспілками чи їхніми об'єднаннями для своїх членів). На цю ж дату діяло 23 [15] адміністратори недержавних пенсійних фондів, які надають професійні послуги НПФ.

Кількість учасників НПФ, тобто громадян, які уклали пенсійні контракти з фондами та є майбутніми пенсіонерами НПФ, на початок 2016-го – 837 тис. осіб [15].

Активи недержавних пенсійних фондів на 1 січня 2016 року склали біля 2 млрд грн. Із 61 [15] відкритих НПФ, тринадцять мають чисті активи більші за 20 млн грн [15] (цифра, яка поряд із іншими вимогами, дає право НПФ відкривати пенсійні рахунки громадян для другого рівня ПС). Ще чотири НПФ наближаються до цієї цифри (таблиця). Серед корпоративних найбільші фонди: КНПФ Національного банку з активами більше 1 млрд грн [15], корпоративний фонд Укресімбанку 137 млн [15], КНПФ «Стірол» (5 млн.) [15]. Серед професійних найбільші: ПНПФ профспілки енергети-

ків (81 млн.), ПНПФ профспілки залізничників «Магістраль» (24 млн. грн.) [15].

Для захисту від втрат, збереження та примноження активи НПФ розміщуються (інвестуються) у різні фінансові інструменти. На початок 2016 року активи НПФ були інвестовані в державні та корпоративні облігації, в акції українських емітентів, в грошові кошти, розміщені на депозитах банківських рахунках, в банківські метали, об'єкти нерухомості.

Майбутній стан недержавного пенсійного забезпечення в Україні перебуває у прямій залежності від запровадженням другого рівня пенсійної системи.

В Україні система пенсійного страхування недосконала, і попри попередні спроби, покращення не спостерігається. Тому, можливо, країні варто звернути увагу на зарубіжний досвід країн. Модель пенсійного забезпечення, яка діє в Японії, Великобританії, Австралії і низки країн Північної Європи, вважається найефективнішою.

Сучасна пенсійна система Великобританії – багаторівнева і вважається однією з найдосконаліших у світі. Пенсійна модель – трирівнева і підрозділяється на базові державні пенсії, державні пенсії за вислугою років і недержавні пенсії.

Перший рівень – базова пенсія, яку виплачує держава всім британцям по досягненні ними пенсійного віку. Розмір цієї пенсії не залежить від стажу роботи пенсіонера, його трудових успіхів і отримуваної зарплати.

Другий рівень – державні пенсії за вислугою років. Розмір цієї пенсії залежить від стажу працівника і заробітної плати, з якої сплачувалися внески. Працівник, який не хоче брати участь у державній пенсійній програмі, може вийти з неї, однак у цьому випадку він зобов'язаний брати участь у будь-яких схемі додаткового пенсійного забезпечення [5, с. 125].

Третій рівень – недержавна пенсійна система. У Великобританії існує безліч різних способів накопичення приватних пенсій. Найбільшого поширення набули професійні пенсійні системи [11]. Працівники укладають колективний договір з роботодавцем, на підставі якого він відраховує внески на пенсійне забезпечення і формує пенсійні виплати.

Важливу роль у системі пенсійного забезпечення Великобританії грають страхові компанії, що надають безліч послуг з додаткового пенсійного забезпечення населення.

Недержавна пенсійна система користується найбільшою популярністю серед населення Великобританії. Саме вона дозволяє отримувати досить велику пенсію, розмір якої працівник регулює самостійно, виходячи зі своїх внесків. Приватне пенсійне забезпечення поступово витісняє державне. І це зрозуміло, адже майбутні пенсіонери самі регулюють обсяги сво-

єї пенсії, контролюють її надходження. Гроші не лежать мертвим капіталом, вони працюють у банках та збільшуються на певний відсоток щороку, або щокварталу. Тому майбутні пенсіонери можуть бути впевненими у своєму майбутньому.

Зрозуміло, що таку систему не можна ввести за один день, але можна поступово трансформувати систему пенсійного забезпечення України, вводячи певні елементи.

Також, не завадить підвищити рівень обізнаності громадян щодо пенсійної реформи шляхом проведення ефективної інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення, роботодавців, профспілок, юридичних осіб, зокрема щодо переваг та ризиків функціонування системи накопичувального пенсійного забезпечення.

Висновки

Таким чином, існуюча в Україні пенсійна система, яка значною мірою ґрунтується на принципах (засадах), успадкованих з радянських часів, не дивлячись на неодноразові спроби реформування, є в цілому неефективною як у суто економічному аспекті (лягає непомірним тягарем на державний бюджет України), так і з погляду соціальної справедливості (недодержання страхових принципів – наявність значних пілг у пенсійному забезпеченні окремих категорій працівників при однаковому розмірі відрахувань; низький рівень пенсій більшості пенсіонерів). Ключовими напрямками реформування пенсійної системи України є суттєве вдосконалення солідарної системи, розширення участі населення та підвищення ефективності діяльності недержавних пенсійних фондів, негайне запровадження накопичувальної пенсійної системи з урахуванням досвіду розвинутих держав світу [14]. Важливим є також поступове підвищення пенсійного віку (в першу чергу – для жінок), яке має здійснюватися одночасно з комплексом інших заходів у соціально-економічній та правовій сферах, зокрема, підвищенням рівня життя та скороченням «тіньової зайнятості».

Для створення універсальної законодавчої бази подальшого реформування пенсійної системи слід скасувати практику регулювання умов пенсійного забезпечення деяких категорій громадян окремими законодавчими актами, що дозволить у майбутньому ухвалити єдиний акт у цій сфері – Пенсійний кодекс України. Однією з нагальних складових частин пенсійної реформи є введення другого рівня пенсійної системи, оскільки внаслідок демографічних тенденцій солідарна пенсійна система нездатна забезпечувати існуючий рівень заміщення пенсіями втраченого заробітку та оптимальну диференціацію пенсій.

Реформування пенсійного законодавства має також включати справедливий механізм зростання пен-

сійних виплат, створення прозорої пенсійної системи, а також підвищення індивідуальної зацікавленості громадян у сплаті страхових внесків, зокрема, у накопичувальному пенсійному забезпеченні.

Список використаних джерел

1. Про створення Пенсійного фонду України: постановва Кабінету Міністрів України від 28 січня 1992 р. № 39 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Про основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні: Указ Президента України від 3 квітня 1998 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–51. – Ст. 376.
4. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 47–48. – Ст. 376.
5. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: навч. посіб / Н.Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 615 с.
6. Про передачу органам Пенсійного фонду України функцій з призначення і виплати пенсій деяким категоріям громадян: постановва Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2006 р. № 22 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
7. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
8. Стратегія розвитку пенсійної системи, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2005 року № 525–р / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
9. Концепція подальшого проведення пенсійної реформи, затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2009 р. № 1113 // Пенсійний кур'єр. – 2009. – 30 жовтня. – № 44. – С. 1–3.
10. Позняк–Хоменко Н. Старіти заборонено / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.glavred.info/archive/2010/08/19/090919-2.html>
11. Гура М. Пенсійна реформа: виклик для України / [за ред. М. Свенчіцькі, І. Чапко, А. Єрмошенко]. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ПРООН, 2008. – 68 с.
12. Томенко М. Україні необхідна справедлива пенсійна реформа, а не підвищення пенсійного віку / М. Томенко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kz.com.ua/12072>.
13. Пенсійна реформа: Хто і як буде платити пенсії українцям з 2017 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patrioty.org.ua/economic/pensiina-reforma-khto-i-ia-k-bude-platyty-pensii-ukraintsiam-z-2017-roku-119080.html>
14. Пенсійна реформа: біг на місці чи нова спроба? / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/pensiyna-reforma-big-na-misci-chi-nova-sproba-.html>
15. Недержавні пенсійні фонди / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pf.kinto.com/>

УДК 657:631

Г.Г. ОСАДЧА,
к. е. н., доцент, доцент кафедри «Обліку і аудиту» Національного університету харчових технологій
О.К. СУКНЕНКО,
студентка спец. облік і аудит Національного університету харчових технологій

Проблеми обліку виробничих запасів на підприємствах харчової промисловості

У статті розглянуто сутність виробничих запасів, їх класифікація та значимість для нормального функціонування підприємства. Досліджено проблеми, з якими стикаються при обліку виробничих запасів та запропоновано шляхи вдосконалення організації обліку запасів на підприємствах харчової промисловості.

Ключові слова: виробничі запаси, класифікація запасів, облік запасів, організація обліку запасів, проблеми обліку, напрямки удосконалення управління виробничими запасами.

А.Г. ОСАДЧАЯ,
к.э.н., доцент, Национальный университет пищевых технологий
О.К. СУКНЕНКО,
студентка, Национальный университет пищевых технологий

Проблемы учета производственных запасов на предприятиях пищевой промышленности

В статье рассмотрена сущность производственных запасов, их классификация и значимость для нормального функционирования предприятия. Исследованы проблемы, с которыми сталкиваются при учете производственных запасов и предложены пути совершенствования организации учета запасов на предприятиях пищевой промышленности.